

สรุปบทเรียนการพัฒนาความรู้

หลักสูตร

แนวทางและแนวปฏิบัติการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ (Open Government Data Guideline)

*****

ชื่อ-สกุล (ภาษาไทย) นางสาวทิพานันท์ อุปนิสากร ตำแหน่ง นักวิทยาศาสตร์ปฏิบัติการ

สังกัด กลุ่มวิจัยเคมีดิน สำนักวิทยาศาสตร์เพื่อการพัฒนาที่ดิน

วันที่อบรม 15 สิงหาคม 2568

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางและแนวปฏิบัติการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการทำงานได้

สรุปบทเรียน

1. การเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ

ข้อมูลเปิดภาครัฐ หมายถึง ข้อมูลที่รัฐต้องเปิดเผยต่อสาธารณะตามกฎหมายเพื่อให้ทุกคนสามารถใช้งานได้อย่างอิสระโดยไม่จำกัดวัตถุประสงค์และไม่มีค่าใช้จ่าย ข้อมูลเปิดภาครัฐช่วยสร้างความโปร่งใสให้กับการบริหารประเทศ สร้างคุณค่าให้สังคมและสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลเพื่อตรวจสอบได้ ปัจจุบันมีข้อมูลภาครัฐจำนวนมากที่ไม่ถูกนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องมาจากการเผยแพร่ข้อมูลนั้นทำได้ยาก และประชาชนเข้าถึงได้ลำบาก ดังนั้น จึงต้องมีแนวทางในการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ประเภทและความสัมพันธ์ของข้อมูล แบ่งออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่

2.1 ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) คือ คลังข้อมูลขนาดใหญ่จากทุกแหล่งและทุกรูปแบบ โดยหนึ่งในข้อมูลขนาดใหญ่นั้นจะมีประเภทของข้อมูลที่มีชื่อว่าข้อมูลเปิดและข้อมูลภาครัฐ

2.2 ข้อมูลเปิด หมายถึง ข้อมูลที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้อย่างเสรี

2.3 ข้อมูลภาครัฐ คือข้อมูลที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานภาครัฐ

2.4 ข้อมูลเปิดภาครัฐ หมายถึง ข้อมูลเปิดที่หน่วยงานของรัฐต้องเปิดเผยต่อสาธารณะ โดยข้อมูลเปิดและข้อมูลภาครัฐนั้นมีความสัมพันธ์กันอยู่

2.5 ชุดข้อมูลที่มีคุณค่าสูง สามารถจัดอยู่ในชุดข้อมูลใหญ่ ข้อมูลเปิดและข้อมูลภาครัฐได้ โดยชุดข้อมูลที่มีคุณค่าสูงเป็นข้อมูลที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ มีประโยชน์ทั้งต่อผู้ให้และผู้ใช้ข้อมูลอย่างแท้จริง และสามารถนำไปใช้ได้อย่างกว้างขวาง

3. การเตรียมข้อมูลเพื่อเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ

ข้อมูลเปิดภาครัฐมีความสำคัญและมีประโยชน์มาก ดังนั้น จะต้องมีการเตรียมพร้อมข้อมูลเหล่านี้ก่อนที่จะเปิดเผยออกไป ซึ่งประกอบด้วยหลักการสำคัญ 2 ส่วน ได้แก่ การพิจารณาคุณลักษณะข้อมูลเปิดภาครัฐ และการประเมินความพร้อมของการเปิดเผยข้อมูล

3.1 การพิจารณาคุณลักษณะข้อมูลเปิดภาครัฐ 10 ประการ ได้แก่

3.1.1 สมบูรณ์ (Complete): ข้อมูลต้องครบถ้วน และไม่ใช่ว่าข้อมูลส่วนบุคคล

3.1.2 ปฐมภูมิ (Primary): ได้มาจากแหล่งข้อมูลโดยตรงโดยไม่มีการปรับแต่ง

3.1.3 เป็นปัจจุบัน (Timely): ข้อมูลต้องได้รับการปรับปรุงล่าสุด

3.1.4 เข้าถึงได้ง่าย (Accessible): สามารถใช้งานได้หลายช่องทาง

- 3.1.5 อ่านได้ด้วยเครื่อง (Machine-readable) คอมพิวเตอร์สามารถประมวลผลได้
- 3.1.6 ไม่เลือกปฏิบัติ (Non-discriminatory) ผู้ใช้สามารถใช้ข้อมูลได้อย่างอิสระ
- 3.1.7 ไม่จำกัดสิทธิ (Non-proprietary) ข้อมูลต้องอยู่ในรูปแบบมาตรฐานที่ใช้ได้หลาย

แพลตฟอร์ม

3.1.8 ปลอดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา (License-free) ผู้ใช้สามารถนำไปใช้ได้โดยไม่ต้องขออนุญาต

3.1.9 คงอยู่ถาวร (Permanence) ข้อมูลสามารถใช้งานได้ตลอดเวลาและควบคุมการเปลี่ยนแปลงของชุดข้อมูลได้

3.1.10 ไม่มีค่าใช้จ่าย (Free of charge) ผู้ใช้ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเข้าถึง

ที่มา: แนวทางและแนวปฏิบัติการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ e-Learning สถาบันพัฒนาบุคลากรภาครัฐด้านดิจิทัล

3.2 ประเมินความพร้อมของการเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐ

กรณีที่มีกฎหมายกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับคุณลักษณะของข้อมูลเปิดภาครัฐอย่างหนึ่งอย่างใดไว้เป็นการเฉพาะ ให้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐที่กำหนดไว้ตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นและนอกจากการพิจารณาคุณลักษณะข้อมูลเปิดภาครัฐแล้ว เราจะต้องประเมินความพร้อมของการเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐผ่านกิจกรรมทั้ง 5 ด้านนี้ ดังนี้

- 3.2.1 การบริหารจัดการข้อมูลเปิดด้วยการจัดทำแผนในการบริหารจัดการและเปิดเผยข้อมูล
- 3.2.2 การสร้างองค์ความรู้และทักษะให้กับผู้ใช้ข้อมูลด้วยการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐภายในหน่วยงาน
- 3.2.3 สนับสนุนและส่งเสริมการนำข้อมูลไปใช้เพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ
- 3.2.4 กำหนดงบประมาณที่จำเป็นต่อการเปิดเผย
- 3.2.5 กำหนดกลยุทธ์หรือกำหนดแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน

4. การเปิดเผยชุดข้อมูลสู่สาธารณะมีทั้งหมด 10 ขั้นตอน ดังนี้

- 4.1 สืบหาชุดข้อมูลที่มีอยู่ในหน่วยงาน หากมีการทำธรรมาภิบาลข้อมูลแล้วให้คัดข้อมูลสาธารณะออกมา
- 4.2 พิจารณาชุดข้อมูลที่ควรนำมาเปิดเผย โดยพิจารณาจากเกณฑ์ต่างๆ เช่น กฎหมายกำหนดให้เปิดเผย, ตามภารกิจของหน่วยงาน, สร้างความโปร่งใส, มีประโยชน์ต่อการพัฒนาบริการภาครัฐ, และมีประโยชน์ต่อกลุ่มผู้ใช้งาน
- 4.3 จัดลำดับความสำคัญในการเปิดเผย โดยพิจารณาจากคุณค่าและคุณภาพของชุดข้อมูล
- 4.4 รวบรวมจัดทำชุดข้อมูล โดยจัดการคัดแยกและรวบรวมข้อมูลจากหลายแหล่ง
- 4.5 จำแนกประเภทข้อมูลและตัวอย่าง ตรวจสอบคุณภาพและสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา
- 4.6 เตรียมความพร้อมก่อนนำขึ้นเผยแพร่ โดยทำให้ชุดข้อมูลอยู่ในรูปแบบเปิดที่เข้าถึงง่าย สามารถแปลงไฟล์ได้ และมีการจัดทำเมตาดาต้า
- 4.7 การขออนุมัติ จากหัวหน้าหน่วยงานของรัฐหรือราชการ
- 4.8 เปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐผ่าน 2 ช่องทาง ได้แก่ ศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐโดย สพร. (data.go.th) และเว็บไซต์ของหน่วยงานเอง
- 4.9 การวัดผล จัดทำแผนการวัดผลเพื่อใช้ปรับปรุงข้อมูล
- 4.10 การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง นำผลการวัดผลมาปรับปรุงข้อมูลให้มีคุณภาพและตอบสนองความต้องการของผู้ใช้

5. ประโยชน์ที่ได้รับต่อตนเอง

ได้เพิ่มความรู้ ความเข้าใจด้านแนวทางและแนวปฏิบัติการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการทำงานได้

6. ประโยชน์ที่ได้รับต่อหน่วยงาน

6.1 หน่วยงานตระหนักถึงความสำคัญในการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ ทำให้เกิดธรรมาภิบาล ลดการทุจริตคอร์รัปชัน ช่วยในการวางแผนเชิงนโยบาย และปรับปรุงการให้บริการสาธารณะ

6.2 หน่วยงานมีแนวทางในการเผยแพร่ข้อมูลภาครัฐอย่างถูกต้อง เป็นการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างประชาชนกับภาครัฐในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากข้อมูลในรูปแบบดิจิทัล เพื่อนำไปพัฒนาหรือต่อยอดกิจกรรมต่างๆ ได้ง่ายขึ้น